

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הגירה- בין הפרט למדיניות חברתית - 3036

תאריך עדכון אחרון 19-10-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר רווית תלמי כהן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: ravit.cohn@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני 12:00-13:00 בתיאום מראש.

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

תופעת ההגירה, ההולכת וגוברת כיום בעולם, משנה מפות דמוגרפיות, חברתיות ותרבותיות הן בהיבט הגלובלי והן בהיבט המקומי - בישראל. הקורס בוחן היבטים אנתרופולוגיים, סוציולוגיים ומדינתיים בתופעות ההגירה, הפליטות והעלייה בישראל ובעולם. נכיר תיאוריות המסבירות את תופעת ההגירה ונבחן סוגי הגירה שונים ומגמות חברתיות של התופעה בעידן הגלובלי. ננסה להבין משמעויות תרבותיות של הגירה.

נבחן את ההגירה כמסע ואת המשמעויות של שמירת קשר עם ארצות המוצא, של פיצול משפחות ושל תקופות ההמתנה אצל קבוצות עולים בישראל כמו זרע ביתא ישראל ועולים מבריה"מ לשעבר. כמו כן נבחן איך מדיניות רווחה באה לידי ביטוי עבור עולים מקווקז ומצרפת. וננתח את תהליך ההגירה והמדיניות כלפי מבקשי מקלט ועובדים זרים. בהיבט הגלובלי ננתח את מושג הרווחה בתרבויות שונות ואת הדיאלוג בין מדיניות רווחה למהגרים ופליטים במדיניות שונות באירופה כגון שבדיה, צרפת וגרמניה. נדון בסוגיות של רב-תרבותיות, גזענות ותיוג. הקורס מבוסס על הרצאות, דיונים.

מטרות הקורס:

הקורס יקנה למשתתפים ידע על מורכבות תופעות ההגירה העלייה והפליטות על גווניהן השונים ממגוון נקודות מבט: הפרטית, הקהילתית וזו של מדיניות הרווחה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

הקורס יקנה למשתתפים:

1. היכרות עם מושגי יסוד, תיאוריות וגישות בתחום ההגירה, העלייה והפליטות.
2. ידע על היחסים שבין הפרט למדיניות הרווחה בתהליכי הגירה.
3. יכולת לבחון את תהליך ההגירה כמסע מורכב, רב-ממדי ותלוי תרבות.
4. היכרות עם הכוחות והעוצמות של עולים, מהגרים ופליטים ועם פעולות קהילתיות משמעותיות התומכות במדיניות הרווחה או מתנגדות לה.
5. היכרות לעומק עם מושגים כגון תיוג, גזענות
6. מודעות, ידע וכלים חיוניים הדרושים לעובד הסוציאלי שעובד עם עולים, מהגרים ופליטים.

דרישות נוכחות (%) :

מלאה

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות ודיונים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

שיעור 1: מבוא: אנתרופולוגיה של הגירה - תופעת ההגירה בעולם ובישראל מנקודת מבט אישית, תרבותית וממסדית

- שיעור 2: תיאוריות של הגירה
- שיעור 3: תפיסות אודות מהגרים (עולים) - סיפור הצלה או סיפור גבורה? עליית ביתא ישראל. מקרה בוחן- ביתא ישראל
- שיעור 4: הגירה (עלייה) כמסע והבנייה של מציאות חיים מתמשכת
- שיעור 5: טיפולוגיה וקטגוריזציה: השפעת ההגדרה הבירוקרטית על חיי היום-יום של המהגרים
- שיעור 6: מבקשי מקלט בישראל - פגישה עם מבקש מקלט
- שיעור 7: מדיניות מעורבות והתערבות של עו"ס במציאות של הגירה
- שיעור 8: מדיניות רווחה ללא מדיניות הגירה: פליטים ומהגרים בישראל. עובדים זרים- זכויות והסכמים בלטרליים
- שיעור 9: משפחות במציאות של הגירה - משפחות מעורבות
- שיעור 10: מדיניות ומבנים משפחתיים (א') - מקרה בוחן של פרשת ילדי תימן
- שיעור 11: מדיניות ומבנים משפחתיים (ב') - מקרה בוחן של נשים ממוצא אתיופיה (דפו פרברה) (כולל סרט)
- שיעור 12: רווחה - משמעות תרבותית
- שיעור 13: סיכום

חומר חובה לקריאה:

שיעור 1: מבוא אנתרופולוגיה של הגירה - תופעת ההגירה בעולם ובישראל מנקודת מבט אישית, תרבותית וממסדית.

• מגמות מרכזיות של הגירה עכשווית:

<http://gmdac.iom.int/global-migration-trends-factsheet>

• חזן, ח' (1992). השיח האנתרופולוגי. תל אביב: ההוצאה לאור של משרד הביטחון, האוניברסיטה המשודרת. (עמ' 9-30).

שיעור 2: תיאוריות של הגירה

• Castles, S. and M. Miller (2014). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World. Chapter 2: Theories of Migration*. New York: Guilford Press. (pp. 25-52)

שיעור 3: תפיסות אודות מהגרים (עולים) - סיפור הצלה או סיפור גבורה? עליית ביתא ישראל. מקרה בוחן- ביתא ישראל

• בן עזר ג' (2007). המסע. בן שמן: מודן הוצאה לאור. (עמ' 16-58)

שיעור 4: הגירה (עלייה) כמסע והבנייה של מציאות חיים מתמשכת

• לב ארי (2009) שאלת הגבולות בהגירה: על טרנס-לאומיות, קשרים חברתיים וזהות בקרב ישראלים החיים באירופה. אורנים, 2. (עמ' 45-53).

• Talmi Cohn, R. (2017). *Time making and place making: A journey of Immigration from Ethiopia to Israel*. *Ethnos*, Taylor & Francis Published online: 20 Jan 2017

שיעור 5: טיפולוגיה וקטגוריזציה: השפעת ההגדרה הבירוקרטית על חיי היום-יום של המהגרים

• משרד הפנים (2017). נתוני זרים בישראל, דו"ח אפריל 2017. https://www.gov.il/BlobFolder/reports/foreign_workers_report_q1_2017/he/foreign_workers_stats_q1_2017.pdf

• Zetter, R. (1991). *Labelling Refugees: Forming and Transforming a Bureaucratic Identity*. *Journal of Refugee Studies*, 4(1), 39-62.

• קריצמן אמיר ט' (2015). מבוא. בתוך ט' קריצמן אמיר, לוינסקי פינת אסמרה - היבטים חברתיים ומשפטיים של מדיניות המקלט בישראל ירושלים: מכון ון ליר בירושלים. (עמ' 9-39).

שיעור 6: מבקשי מקלט בישראל- מרצה אורח- מבקש מקלט
• שני, א. אייל, ש. ברמן, י. ורזן, ס. (2014) אין מקלט, מדיניות המקלט ביחס לאזרחי אריתריאה וסודאן. המוקד לפליטים ומהגרים
<http://hotline.org.il/wp-content/uploads/NoRefugeHeb.pdf>

שיעור 7: מדיניות מעורבות והתערבות של עו"ס במציאות של הגירה
• ברם, ח' (2016). "מדיניות ייחודית" הלכה למעשה: על הכרה, שליטה ונגישות לשירותים חברתיים. בתוך ב' בשיר, ג' בן-פורת וי' יונה, מדיניות ציבורית ורב-תרבותית. ירושלים: מכון ון ליר בירושלים. (עמ' 265-309).

שיעור 8: מדיניות רווחה ללא מדיניות הגירה: פליטים ומהגרים בישראל
עובדים זרים- זכויות והסכמים בלטרילאים- מרצה אורחת ד"ר נלי כפיר
• קמפ, א' ור' רייכמן (2008). עובדים זרים. ירושלים: מכון ון ליר בירושלים והקיבוץ המאוחד (עמ' 25-36, 177-187).

שיעור 9: משפחות במציאות של הגירה - משפחות מעורבות
• רמניק, קרונין-טבשי. (2012). זוגיות רב-תרבותית מבפנים: נישואין בין מהגרים מברית המועצות לשעבר לבין ישראלים צברים. הגירה 1. רופין. (עמ' 98-121).
• בן עזר, ג' וי' גולן (2012). כש"השחור" צובע את "הלבן": תגובות בחברה הישראלית כלפי משפחות מעורבות שאחד מבני המשפחה ממוצא אתיופי. מגמות, מח 3-4, (עמ' 595-625).
• Berry, J. (1992). *Acculturation and Adaptation in a New Society. International Migration, Volume 30, Issue s1. (Pp 69-85).*

שיעור 10: מדיניות ומבנים משפחתיים (א') - מקרה בוחן של פרשת ילדי תימן
• סנג'רו, ב (2002) באין חשד אין חקירה אמיתית: דוח ועדת החקירה הממלכתית בעניין פרשת היעלמותם של ילדים מבין עולי תימן. תיאוריה וביקורת 21, (עמ' 41-76).
• בליבר, א' (2008). האם קיימת "גזענות חדשה"? בתוך י' שנהב וי' יונה (עורכים), גזע, הגזעה, גזענות. מכון ון ליר בירושלים והקיבוץ המאוחד. (עמ' 416-425).

שיעור 11: מדיניות ומבנים משפחתיים (ב')- מקרה בוחן של נשים ממוצא אתיופיה (דפו פרברה) (כולל סרט)
• תלמי כהן, ר' (2014). משפחה בתנועה. בתוך ר' תלמי כהן, העלייה כמסע: זרע ביתא ישראל (הפלאשמורה) בין ארבע תחנות בדרך מאתיופיה לישראל חיבור לשם קבלת תואר דוקטור, אוניברסיטת תל אביב. (עמ' 189-215).
• לומנסקי פדר, ע. ורפורט, ת. (2010). נראות בהגירה: גוף, מבט, ייצוג. מבוא. מכון ון ליר: ירושלים. (עמ' 11-39).

שיעור 12: רווחה - משמעות תרבותית
• זבורובסקי, מ' (1985 [1953]). "רכיבים תרבותיים בתגובה לכאב". בתוך ד' רוט-הלר ונ' ניסן (עורכים), היחיד והסדר החברתי. תל אביב: עם עובד. (עמ' 135-147)
• אמית, ק' (2012). שביעות הרצון של עולים מארצות המערב. הגירה, 1, רופין. (עמ' 80-97).

שיעור 13: סיכום

חומר לקריאה נוספת:

שיעור 2: תיאוריות של הגירה

B. Brettel and F. Hollifield (2015). *Migration Theory: Taking across Disciplines*. In B. Brettel and F. Hollifield, *Migration Theory*. New York: Routledge. (pp. 1-21).

שיעור 3: תפיסות אודות מהגרים (עולים) - סיפור הצלה או סיפור גבורה? עליית ביתא ישראל . מקרה בוחן- ביתא ישראל

בלוג אוטוריטה:

<https://www.hauthorita.com/%D7%90%D7%95%D7%93%D7%95%D7%AA/>

שיעור 4: הגירה (עלייה) כמסע והבנייה של מציאות חיים מתמשכת
אמית, ק' וש' בר-לב (2015). כינונה של זהות טרנס-לאומית בקרב עולים מצרפת המועסקים בחברות דוברות צרפתית בישראל. הגירה, 4, (עמ' 34-52).

שיעור 5: טיפולוגיה וקטגוריזציה: השפעת ההגדרה הבירוקרטית על חיי היום-יום של המהגרים
ירון מסגנה ה' (2014). הפרד ומשול באמצעות סדר ואי סדר: פוליטיקת המקלט בישראל
בירוקרטיה ושיח ציבורי. בתוך ט' קריצמן אמיר, לוינסקי פינת אסמרה - היבטים חברתיים ומשפטיים של מדיניות המקלט בישראל. ירושלים: מכון ון ליר בירושלים. (עמ' 88-108).

שיעור 7: מדיניות מעורבות והתערבות של עו"ס במציאות של הגירה
הרצוג, א' (1996). מי מרוויח ממדיניות הרווחה. תיאוריה וביקורת, 9, (עמ' 81-104).

שיעור 8: מדיניות רווחה ללא מדיניות הגירה: פליטים ומהגרים בישראל
עובדים זרים- זכויות והסכמים בלטרילאים- מרצה אורחת ד"ר נלי כפיר
שפיזמן, א' (2013). מאוניברסלית לסלקטיבית: שינויים במדיניות העלייה והקליטה של מדינת ישראל בשנים 2004-2010. הגירה, 2, (עמ' 95-120).

שיעור 9: משפחות במציאות של הגירה - משפחות מעורבות
פוגל- ביז'אוי, ס. (2006). משפחות בישראל: בין משפחתיות לפוסט מודרניות. בתוך מין, מגדר ופוליטיקה עורכות יזרעאלי ד, אריאלה, פ, דהאן גלב, פ. הרצוג, ח. ומנאר, ח. הוצאת הקיבוץ המאוחד, קו אדום. (עמ' 107-166).

Lomsky-Feder, E. and T. Leibovitz (2010). *Inter-Ethnic Encounters Within the Family: Competing Cultural Models and Social Exchange*. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(1), (pp.107-124).

שיעור 10: מדיניות ומבנים משפחתיים (א') - מקרה בוחן של פרשת ילדי תימן
חזן, ח' (1992). "הזר והמוכר". בתוך ח' חזן, השיח האנתרופולוגי. תל אביב: משרד הביטחון. (עמ' 16-22).
באבא, ה' (1994). "שאלת האחר: הבדל, הפליה ושיח פוסט-קולוניאלי". תיאוריה וביקורת 5 (עמ' 144-157).

ארכיון המדינה- פרשת ילדי תימן <http://www.il.gov.co.il/yco/>

שיעור 11: מדיניות ומבנים משפחתיים (ב')- מקרה בוחן של נשים ממוצא אתיופיה (דפו פרברה) (כולל סרט)

בן אליעזר, א' (2008). "כושי סמבו, בילי-בילי-במבו": כיצד יהודי הופך שחור בארץ המובטחת. בתוך י' שנהב וי' יונה (עורכים), גזענות בישראל. ירושלים: מכון ון ליר בירושלים והקיבוץ המאוחד. (עמ' 130-157).

אייל, ח. (2012) דפו פרוורה- על מדיניות השימוש בקרב נשות הקהילה האתיופית בישראל, דו"ח אישה לאישה: חיפה

שיעור 12: רווחה - משמעות תרבותית

מזרחי, ב' (2014). מבט על דור שני של מהגרות ממרוקו: שינוי עצמי למען ניעות לתוך המעמד הבינוני הנמוך. הגירה, 3, (עמ' 27-41).

Viezbicka, A. (2004). *Emotion and Culture: Arguing with Marta Nusbaum*. *Ethos*, 31(4), (pp.557-600).

תרגום לעברית: (ויז'ביצקה, א') רגש ותרבות: ויכוח עם מרתה נוסבאום. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה .

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 10 %
הגשת עבודה 75 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 15 %
כתיבת פוסט

מידע נוסף / הערות:

א.מ.ל